

op het vlak van de toerekening, en op het vlak van de strafbaarheid van rechtspersonen. In tegenstelling tot diegenen die er op grond van deze onvolkomenheden voor pleiten het sociaal strafrecht te transformeren tot een niet-strafrechtelijk handhavingssysteem, blijft de auteur geloven in de waarde van het strafrecht als handhavingssysteem van socialrechtelijke normen, doch hij dringt aan op grondige technische herbewerking van deze materie.

L.D.

Gijssels, J. en Van Hoecke, M., Wat is rechtstheorie?, Kluwer rechtswetenschappen, Antwerpen, W.E.J. Tjeenk-Willink, Zwolle, 1982, XI + 212 pp.

Het is ons niet bekend hoe dit boek onthaald werd in de kleine kring van vakspecialisten. Dat wij ons desondanks, als leek, aan een korte bespreking van dit boek gewaagd hebben, moge hierin zijn verantwoording vinden, dat de auteurs zich ook uitdrukkelijk tot de leek richten: 'Er werd immers in de eerste plaats naar gestreefd de niet-specialisten een overzichtelijke uiteenzetting te bieden die hun wegwijs maakt in een hen niet zo vertrouwd discipline' (p. VI).

Het antwoord op de vraag, die als titel aan dit boek is meegegeven, wordt progressief uitgewerkt over vijf hoofdstukken. Het eerste hoofdstuk, dat geschreven werd door J. Gijssels, heeft een dubbele functionaliteit. Op de eerste plaats fungeert het als inleiding op de rest van het boek, en anticipeert het op problemen die nadien dieper worden uitgespit. Op de tweede plaats fungeert het als een relatief autonome eerste verkenning van de rechtstheorie, zowel in haar verbondenheid met als in haar specificiteit t.a.v. andere disciplines die het recht tot voorwerp hebben. De grote kwaliteit van deze eerste verkenning bestaat onbetwistbaar hierin, dat de auteur erin geslaagd is, zowel door de helderheid van zijn betoogtrant, als door zijn meeslepende stijl, de afstand te overbruggen die de lezer-leek van de rechtstheorie scheidt. Het wetenschapsdomein van de rechtstheorie wordt als het ware gedemystificeerd en voor ieder toegankelijk gemaakt.

In de volgende hoofdstukken, van de hand van M. Van Hoecke, komen achtereenvolgens de volgende themata aan bod: de historiek van het ontstaan en de doorbraak van de rechtstheorie als zelfstandige discipline; de situering van de rechtstheorie t.o.v. de rechtsdogmatiek, de rechtsfilosofie en t.o.v. andere wetenschappen met het recht als onderzoeksobject; de deelgebieden, de mogelijke objectieven en de methodologie van de rechtstheorie; en tenslotte de onderzoeksdomeinen van de rechtstheorie. Dit laatste hoofdstuk is terzelfdertijd opgevat als een gesystematiseerd bibliografisch overzicht van recent verschenen publikaties, zodat de lezer zich een beeld kan vormen van de thema's die zoal in de rechtstheorie aan de orde werden gesteld.

Deze hoofdstukken munten uit door hun helderheid en hun systematische opbouw. De auteur heeft maximale inspanningen gedaan om de door hem aangeraakte deelthematieken in hun onderlinge verbondenheid te beschrijven, en is hierin, door een optimaal samenspel van analyse en synthese, wonderwel geslaagd. Het is ons niet mogelijk als leek dit werk van binnenuit te beoordelen. Aan de buitenstaander die de moeite deed het in zijn geheel door te lezen, geeft het veel voldoening. Men heeft het gevoel met een vaste en betrouwbare hand

door een op het eerste gezicht ondoordringbaar landschap te zijn geleid. Het onbekende, dat eerder afstoot dan aantrekt, wordt vertrouwd... men voelt zich niet langer alleen maar leek.

L.D.

Kaiser, G., *Strafvollzug im europäischen Vergleich*, Darmstadt, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1983, XII + 275 blz.

De auteur van deze studie, emeritushoogleraar van de Freiburgse universiteit en thans directeur van het Max-Planck Instituut voor strafrechtsvergelijking en internationaal strafrecht, is door zijn talrijke publikaties, niet in het minst zijn handboeken van criminologie en van het gevangeniswezen, ook buiten de grenzen van de Bondsrepubliek goed bekend: alleen al om die reden past het zijn nieuwe monografie over het gevangeniswezen in (Europees-)vergelijkend perspectief in *Panopticon* te vermelden. Het onderwerp zelf en de waarde van het werk verantwoord voor het overige dat het werk via een korte recensie als 'aanbevolen lectuur' aan geïnteresseerden bekend wordt gemaakt.

Onder de term 'Strafvollzug' verstaat de auteur, zoals in Duitsland gangbaar is, de uitvoering van vrijheidsberovende straffen en maatregelen. Een aantal aspecten die de uitdrukking 'strafuitvoering' in het Nederlands spraakgebruik doorgaans wel dekt, worden hier niet behandeld (de auteur gaat nader in op de begripsomschrijving blz. 8-9 van zijn werk). Probatiemaatregelen, de geldstraf (en de vervangende gevangenisstraf), de voorlopige hechtenis en alternatieve sancties worden in principe niet systematisch behandeld en komen slechts terloops ter sprake. Via het analytisch register achteraan kunnen onder meer die passages gemakkelijk worden nagezocht.

Als strafrechtsvergelijkende studie volgt het boek een beproefde methode en presentatie. Na een inleidend deel waarin, naast de voormelde begripsomschrijving, ook de geschiedenis en het actueel belang van de vergelijkende studie van het gevangeniswezen worden geschetst, behandelt de auteur elk rechtssysteem volgens eenzelfde schema. Ter afsluiting maakt hij een synthese en balans op, waarbij de in de geanalyseerde rechtssystemen aangetroffen kenmerken met elkaar geconfronteerd en beoordeeld worden.

Het belang van strafrechtsvergelijkend onderzoek komt zowel in het licht van de Duitse strafrechtshervorming als in het perspectief van een Europese criminele politiek tot uiting: de in de vijftiger jaren aangevatte hervorming heeft immers op grote schaal buitenlandse ervaringen verwerkt. De voortdurende ontwikkeling van crimineel-politieke en penologische inzichten dwingt verder tot een permanente evaluatie van het eigen systeem in vergelijking met andere systemen. Voor de lid-staten van de Raad van Europa biedt het Comité voor criminele problemen een forum en een structuur die de uitwisseling van ervaringen verzekert en bovendien een stuwende kracht kan zijn voor de praktijk via resoluties die het gevangeniswezen rechtstreeks raken.

Om die reden werd in de eerste plaats aan Westeuropese rechtssystemen aandacht geschonken. Niettemin werden ook Oosteuropese landen (nl. de DDR,